

Motion till riksdagen 2013/14:So241

av Maria Ferm m.fl. (MP)

Hemlöshet

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en politik mot hemlöshet baserat på metodiken Bostad först.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en aktiv bostadspolitik för att motverka hemlöshet och bostadsbrist.¹
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att lagstifta mot vräkning av barnfamiljer.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en lagstiftning som ger kommunerna ansvaret att erbjuda alla som lever i hemlöshet en fast bostad.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av en stiftelse utifrån Y-stiftelsen i Finland som modell.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att tydliggöra de regelverk som berör EU-migranter och uppdragen till myndigheter och organisationer.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att öka statens finansiering av Crossroads via Arbetsförmedlingen.²
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att möjliggöra för hemlösa EU-migranter att söka jobb via Arbetsförmedlingen.³
9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att utreda möjligheten att ge EU-migranter som uppfyller vissa kriterier rätt att delta i utbildning i svenska för invandrare (sfi).⁴

Fel! Okänt namn på

¹ Yrkande 2 hänvisat till CU.

² Yrkande 7 hänvisat till AU.

³ Yrkande 8 hänvisat till SkU.

⁴ Yrkande 9 hänvisat till UbU.

Alla ska ha rätt till en bostad

Det finns ingen typisk hemlös, inga egenskaper som gör en person lämplig för hemlöshet. Bilden av hemlösa som skäggiga gubbar stämmer inte. Det är stora skillnader mellan personerna, deras bakgrund och deras olika situationer. Hemlösheten beskriver inte en person utan den situation som en person befinner sig i.

Bland kvinnorna är det en betydligt högre andel som lider av psykisk ohälsa än bland männen. De utrikesfödda är inte sällan män som kommer till Sverige från krigsdrabbade länder. De bär med sig svåra upplevelser och fysiska eller psykiska funktionshinder. Unga vuxna söker sig i allt större utsträckning till härbärgen. Drogmissbruk och kriminalitet bidrar till deras tidiga utslagning. Var tredje person i hemlöshet är förälder till barn under 18 år.

Precis som det inte finns en orsak till att personer blir och förblir hemlösa så finns det inte heller en enkel lösning. Vi vet att en kraftsamling kan skapa en rejäl förändring i rådande status quo. På det stora hela är det inte mer pengar eller nya projekt som behövs. Förändringen förutsätter en helt ny inriktning och en starkare organisation.

Garanterade ett eget tryggt boende

För det första: Alla ska garanteras ett eget tryggt boende. Likt mat, kläder och utbildning är bostad en grundläggande mänsklig rättighet som Sverige som stat förbundit sig att garantera sina invånare.

Aktuell forskning vid Socialhögskolan i Lund lyfter fram metodiken ”Bostad först”. Utgångspunkten är att hemlösheten främst är ett bostadsproblem, och att en egen bostad är en förutsättning för att ytterligare problem ska kunna åtgärdas.

Stöd- och vårdinsatserna ska ske utifrån individens behov med bostaden som utgångspunkt. Det är ett feltänk att tro att människor behöver ”motivation” för att lämna hemlöshet. Det finns inga hemlösa som är motiverade att fortsätta vara utan boende. Först med ett eget tryggt boende, har man makten att ta tag i andra sociala problem eller destruktiva mönster. Det behövs inga utvärderingar för att förstå att en person i hemlöshet, liksom alla, mår bättre av ett eget tryggt boende.

Ökad byggtakt och en social bostadspolitik

För det andra: Det behövs ökad byggtakt och en social bostadspolitik. I grunden handlar hemlösheten om tillgången på bostäder. En social bostadspolitik innebär att fler områden får blandade boende- och upplåtelseformer, att bostadsbolagen tar del i det sociala ansvaret och att barnfamiljer aldrig kan vrä-

Fel! Okänt namn på

kas till hemlöshet. Miljöpartiet vill ha en lagstiftning som motverkar vräkningar av barnfamiljer.

Lagstifta om allas rätt till en bostad

För det tredje: Vi gröna tror inte på särlösningar där före detta hemlösa bor i särskilda hus eller områden. Det kräver att före detta hemlösa ska välkomnas som grannar av oss alla. Det kan säkert provocera någon. För oss är det mer provocerande att det finns hemlöshet i vårt samhälle.

Staten ska ta ett tydligare ansvar. Det är hög tid att de åtaganden som finns i de mänskliga rättigheterna och regeringsformen omsätts till en konkret lagstiftning och en myndighetsutövning som garanterar allas rätt till en bostad.

Kommunerna måste erbjuda alla som lever i hemlöshet en fast bostad. Denna typ av lagstiftning finns i bland annat Skottland där den fungerar väl.

För att stötta kommunerna att klara bostadsförsörjningen kan en ny stiftelse bildas. Genom att köpa spridda lägenheter och delar av hus skulle stiftelsen kunna säkra det antal lägenheter som kommunerna på egen hand inte klarar av att ta fram. Lägenheterna hyrs ut till dem som på egen hand inte kommer in på bostadsmarknaden.

En förebild är Y-stiftelsen i Finland som i dag har mer än 5 000 lägenheter i över 50 kommuner i Finland.

Hemlösa utrikesfödda utan uppehållstillstånd i Sverige

I Socialstyrelsens räkning från maj 2011 befann sig 34 000 personer i Sverige i hemlöshet eller utanför den ordinarie bostadsmarknaden. Socialstyrelsens kartläggning visade att antalet personer som sover ute har minskat jämfört med föregående nationella kartläggning som genomfördes 2005. Eftersom inte utrikesfödda som saknar personnummer ingick i kartläggningen blir den dock missvisande. Siffror som Stockholms härbärgen redovisade 2007 redovisade visade till exempel att antalet hemlösa besökare i 20-årsåldern har fördubblats på tre år.

Faktorer som diskriminering, förföljelse och ekonomisk utsatthet gör att människor söker sig från länder i södra Europa för att hitta arbete i norra Europa. Den fria rörligheten i Europa måste omfatta alla och ska aldrig inskränkas. Att ha möjlighet att själv bestämma var man ska bo och leva är en viktig aspekt av mänsklig frihet. Hög arbetslöshet kommer att leda till att människor söker arbete i andra länder än hemlandet.

Väldigt få EU-migranter lider av psykisk ohälsa eller missbruksproblem. De som kommer till Sverige söker jobb. Frågan om ofrivillig migration till följd av diskriminering och förföljelse är mycket komplex och en del av den

Fel! Okänt namn på

långsiktiga lösningen handlar om att pressa länder som Rumänien att föra en bättre minoritetspolitik. Här och nu behövs dock också åtgärder.

För att motverka att utrikesfödda utan uppehållstillstånd hamnar i hemlöshet måste de ha en reell möjlighet att söka arbete i Sverige.

Bilden av hemlöshet behöver kompletteras och våren 2013 genomförde Socialstyrelsen en kartläggning av hemlösheten bland hemlösa utrikesfödda utan permanent uppehållstillstånd i Sverige. Kartläggningen gjordes med information från kommunen, polisen, andra myndigheter samt organisationer och kyrkor. Sammanfattningsvis kom den fram till följande:

- ? 80 procent av de utrikesfödda hemlösa personerna är män.
- ? Medelåldern är 38 år. Den yngsta är 18 år, den äldsta 76 år.
- ? Närmare hälften av de 370 personerna sover utomhus, antingen i offentliga miljöer eller i tält, bil, husvagn eller på camping.
- ? Cirka 80 procent har varit hemlösa i Sverige mindre än ett år.
- ? Majoriteten av dem har inte varit hemlösa i hemlandet.
- ? 85 procent uppger arbetslöshet som främsta orsaken till hemlösheten.
- ? Närmare hälften saknar helt inkomst.
- ? Drygt 30 procent försörjer sig genom att tigga, spela musik på gatan eller liknande.
- ? Cirka 20 procent får lön från arbete, antingen tillfälligt eller regelbundet¹.

Kommunens socialtjänst bemöter vanligtvis inte denna grupp överhuvudtaget och hjälper i regel endast till med akuta insatser. Det innebär att personer som redan är otroligt utsatta inte heller får den hjälp eller det stöd för att komma ur situationen som andra får.

Tydliggör regelverk

Socialstyrelsen skriver i sin kartläggning:

Idag råder okunskap och en osäkerhet om vilka regler som gäller och hur de ska tolkas, till exempel när det gäller uppehållsrätten, rätten till bistånd och hur samordningsnumren kan användas. Detta kan leda till samarbetsvårigheter som får negativa konsekvenser för den enskilde.²

Det kan se väldigt olika ut i olika delar av landet och därför behövs en utredning som förtydligar socialtjänstens ansvar för alla personer som visats i kommunen, inklusive hemlösa personer utan uppehållstillstånd i Sverige. I Sverige ska socialtjänstlagen tillämpas för alla som vistas i landet, och handlar det om EU-migranter ska de behandlas på samma sätt som svenska medborgare om de har uppehållsrätt i Sverige. Regelverken som berör EU-migranterna och uppdragen till myndigheter och organisationer bör tydliggöras. Detta bör riksdagen ge regeringen tillkänna som sin mening.

¹ <http://www.socialstyrelsen.se/Lists/Artikelkatalog/Attachments/19052/2013-5-3.pdf>, s. 7.

² <http://www.socialstyrelsen.se/Lists/Artikelkatalog/Attachments/19052/2013-5-3.pdf>, s. 13.

Fel! Okänt namn

Stöd till Crossroads

Miljöpartiet vill öka stödet till Crossroads Stockholm, som är en råd- och stödverksamhet för människor från andra EU-länder som lever i fattigdom eller hemlöshet. Crossroads erbjuder ombudsverksamhet, olika kurser och svensk samhällsinformation men också mat, och möjligheter till dusch, tvätt, värme och vila. Stockholms Stadsmission driver Crossroads och finansieringen är ett samarbete mellan Arbetsförmedlingen, Europeiska socialfonden, Frälsningsarmén och Stockholms stad. Även Citykyrkan, Läkare i världen, Ny Gemenskap, Röda Korset och S:ta Clara kyrka samarbetar med projektet. Även Crossroads Göteborg har satt igång sin verksamhet. Miljöpartiet anser att Crossroads behövs och vill öka statens finansiering av Crossroads via Arbetsförmedlingen. Dessutom borde Arbetsförmedlingen regelbundet göra egna besök på Crossroads alternativt låta en handläggare arbeta på Crossroads en del av sin arbetstid för att motverka språkförbistringar. Detta bör riksdagen ge regeringen tillkänna.

Bostadssituationen

Flera projekt drivs på kommunal nivå för att förbättra bostadssituationen för hemlösa EU-migranter. Några exempel är Bällsta boende, ett boende som drivs av Stockholms Stadsmission och som hyr ut enkel- och dubbelrum i andrahand till EU-migranter. Inom projekt Vinternatt ska uppsökarenheten arbeta aktivt mot EU-migranter. I Stockholm finns även Pelarbackens sjukvårdsmottagning, Frälsningsarméns verksamhet och Convictus dagverksamheter. Tak-över-huvudet-garantin gäller dock inte EU-migranter, vilket är problematiskt. Det är avgörande att ha en sängplats för att kunna söka arbete och komma in i samhället. I en kartläggning från Göteborgs räddningsmission om hemlösa romer i Göteborg konstateras att "personernas största behov är en fast bostad".³ Tak-över-huvudet-garantin borde därför gälla även EU-migranter. Miljöpartiet vill, som tidigare nämnts, ha en lagstiftning som ger kommunerna ansvaret att erbjuda alla som lever i hemlöshet en fast bostad.

Lättare att söka arbete

Det måste bli lättare att få ett samordningsnummer, eftersom ett sådant oftast krävs för att kunna söka arbete. EU/EES-medborgare utan svenskt personnummer eller samordningsnummer är dessutom inte sökbara i Arbetsförmedlingens databas och har därför mycket sämre utgångsläge i sökandet efter lediga jobb. Stockholms Stadsmission skriver i en hemlöshetsrapport:

EU/EES-medborgare har i dag rätt att skriva in sig på arbetsförmedlingen och få del av deras service för att söka arbete i Sverige. Det sker dock

³ <http://www.socialstyrelsen.se/Lists/Artikelkatalog/Attachments/19052/2013-5-3.pdf>, s. 31.

Fel! Okänt namn på

manuellt och den sökandes uppgifter lagras inte i Arbetsförmedlingens elektroniska register. Stockholms Stadsmission kräver att EU-migranter som registrerar sig på Arbetsförmedlingen i likhet med svenska arbetssökande ska föras in i den elektroniska databasen. EU-migranter som registrerar sig bör också få tillgång till Arbetsförmedlingens olika arbetsmarknadsprogram.⁴

Miljöpartiet anser att det måste bli enklare att få ett samordningsnummer för att hemlösa EU-migranter ska ha reella möjligheter att hitta arbete i Sverige. EU-migranter som registrerar sig på Arbetsförmedlingen ska precis som svenska arbetssökande föras in i den elektroniska databasen och göras sökbara. Detta bör riksdagen tillkännage för regeringen som sin mening.

Språkundervisning

Ytterligare en faktor som skulle underlätta etableringen i samhället och möjligheten att hitta arbete är språkundervisning. Enligt gällande regelverk har enbart personer som är folkbokförda i Sverige rätt att delta i kommunernas svenskundervisning för invandrare. Stockholms Stadsmission uppmanar Sveriges regering att utreda möjligheten att ge EU-migranter som klassificeras som arbetssökande, inte är registrerade hos Migrationsverket och således saknar uppehålls rätt, inte är folkbokförda eller inskrivna hos Skatteverket, rätt att delta i svenska för invandrare (sfi). Detta bör riksdagen ge regeringen tillkänna.

Stockholm den 26 september 2013

Maria Ferm (MP)

Gunvor G Ericson (MP)

Mehmet Kaplan (MP)

Jan Lindholm (MP)

⁴ <http://www.stadsmissionen.se/Global/Om%20oss/Press/Dokument/Heml%C3%B6s%202012.pdf>, s. 33.